

Fylkesmannen i Oppland

Modeller for organisering av beitelag

www.fylkesmannen.no/oppland

www.facebook.com/fylkesmannenoppland

Innhold:

Ny organisering av beitelag

Beitelag i Oppland	side 3
Beitebruk	side 3
Tiltakplan i beitelag	side 3

Forskjellige organisasjonsformer

Overgang fra BA	side 4
SA som foretaksform	side 5
Forening som foretaksform	side 5

Eksempler på organisering i Oppland

Utfordringer i beitenæringen	side 6
Beitesamlag i paraply-modell	side 6
Beitelag med separate tiltaksdeler	side 7
Beitelag under avløserlag	side 7

Denne informasjonsfolderen
er utarbeidet av
Beitebruksprosjektet
hos Fylkesmannen i Oppland.
Juni 2012

Ny organisering av beitelag

Samvirkeloven trådte i kraft 01.01.2008 med en overgangsperiode på fem år. Det vil si at selskap med begrenset ansvar, BA, som selskapsform oppløses 01.01.2013. De fleste beitelag idag er organisert som BA.

Nå reiser spørsmålet seg om hvilke måter beitelag kan organiseres på etter 01.01.2013.

Beitelag i Oppland

Det er idag 125 beitelag i Oppland, med antall medlemmer fra to til 130. I tillegg til størrelse på medlemsmassen varierer beitelagene i struktur, arbeidsoppgaver og type beiteområder. De er blitt utformet etter lokale forhold og tradisjoner.

Beitebruk

- 98 % av all sau som blir sluppet i utmark i Oppland er organisert i beitelag. For storfe er andelen 40 %.
- Utmarka i Oppland beites av 235.000 sau, 38.000 storfe, 18.000 tamrein, 5.500 geiter og 1.000 hester (2011).
- Førverdien av utmarksbeitet i fylket er beregnet til 150 millioner kr årlig.
- Utnyttelsesgraden idag er 61 % av den antatte kapasiteten i fylkets utmark.

Oppland er altså et viktig utmarksfylke og beitelag er viktige for å ivareta beitebruken og kulturlandskapet på en langsiktig og helhetlig måte.

Tiltaksplan i beitelag

Uansett hvilken foretaksform og modell for organisering et beitelag har, er dokumentasjon av aktiviteter og planer viktig. Dette gir grunnlag for en oversiktlig og helhetlig drift med tydelig ansvarsfordeling.

En tiltaksplan skal inneholde opplysninger om beitelaget, antall dyr, slipp- og sankedato, tiltaksliste og kart. Dette er et viktig hjelpemiddel for å være i utvikling når det gjelder tiltak i utmark og organisering i beitelaget.

Tiltakene i planen skal være praktiske oppgaver og løsninger som er nødvendig for optimal drift av beitelaget og om mulig være tapsreducerende. Tiltaksplan er også et krav for å få tilskudd til sperregjerder gjennom regionalt miljøprogram.

Beitebruksprosjektet har utarbeidet en mal for tiltaksplan og en elektronisk versjon av denne kan lastes ned fra www.fylkesmannen.no/oppland, gå inn på *landbruk*, så *jordbruk* og se høyrespalten: *Beitelag*.

Forskjellige organisasjonsformer

Overgang fra BA

Beitelag som idag er BA må velge om de ønsker å videreføre denne organisasjonsformen ved å gå over til SA; samvirkeforetak. Lag som ikke vil gå over til SA må legges ned og deretter stifte et nytt lag med ønsket organisasjonsform.

Vedtak om tilpasning av vedtekter må gjøres på årets årsmøte for at de skal kunne godkjennes i Brønnøysund-registrene i løpet av året. De mest aktuelle er Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

Et organisasjonsnummer er nødvendig for å opprette bankkonto og søke offentlige tilskudd. Grensen for momsregistrering er på 50.000,- per år.

SA som foretaksform

Samvirkeforetak, SA, er et foretak regulert av samvirkeoven med begrenset ansvar for medlemmene, og hvor medlemmene er eiere av foretaket. Et SA *kan* registreres i Enhetsregisteret og får organisasjonsnummer. Et SA *må* registreres i Foretaksregisteret og er likestilt med AS skatterettslig. Det er inget krav til kapital for å etablere foretaket.

Det må foreligge stiftelsesmøte, stiftelsesprotokoll og registrering av medlemmer. Vedtektene må oppfylle kravene til SA. Prinsippet for SA er at medlemmene ønsker å fremme sine økonomiske interesser gjennom å delta i foretaket. F.eks gjennom å investere i fellestiltak og organisere seg slik at det blir rasjonell drift og vedlikehold av beiteområdet. Utgiftene i et SA er i hovedsak lønnsutgifter. Samvirkeforetak er ligningspliktige og i utgangspunktet er det påkrevet autorisert regnskapsfører. Et SA skal være åpent for de som oppfyller vilkårene for medlemskap.

Ved nedleggelse av foretaket kan medlemmene få ut formuen når den deles ut etter medlemmets faktiske bruk/omsetning med foretaket.

Forening som foretaksform

En forening er en selveiende organisasjonsform med begrenset ansvar. Foreninger *kan* registreres i Enhetsregisteret og få organisasjonsnummer. En forening med næringsvirksomhet *må* inn i Foretaksregisteret. Det er inget krav til kapital for å etablere foreningen. Foreningen er et eget skattesubjekt, men omfattes ikke av egne skatteregler. Medlemmene har ikke noen eierposisjon til foreningens eiendeler og formue.

Foreningen vil være enten en økonomisk eller en ideell forening. En økonomisk forening vil være en sammenslutning som arbeider til fordel for medlemmenes økonomiske interesser, og legger til rette slik at medlemmene kan høste fordeler ved å være medlemmer. Foreningen eier seg selv og formuen sin. Medlemmene kan ikke ta ut noe av den formuen som foreningen bygger opp, men kun dra nytte av å være medlem med de fordelene det har.

Ved nedleggelse av foreningen vil formuen gå til et på forhånd bestemt ideelt formål.

Eksempler på organisering i Oppland

Utfordringer i beitenæringen

Beitebrukerne blir færre og besetningene større. Krav om dokumentasjon og tilsyn øker, og økonomien i forhold til investering og vedlikehold av bygninger og gjerder kan være utfordrende.

Vervet som tillitsvalgt/styreleder er tidkrevende og rekruttering kan derfor være vanskelig. Med dette grunnlaget har noen beitelag utformet modeller for organisering som kan gi en mer profesjonell og effektiv administrasjon, for å frigjøre tid og ressurser til praktiske oppgaver som tilsyn og vedlikehold.

Her beskrives ulike modeller for organisering av beitelag i Oppland.

Beitesamlag i paraply-modell

Eksempel på denne modellen er *Lesja Beitesamlag*. Åtte beitelag med til sammen 130 medlemmer er organiserte i samlaget som fungerer som en overbygning over lagene.

All administrasjon for beitelagene gjennomføres av beitesamlaget, som for eksempel annonsering, lønnsarbeid og søknader om tilskudd. Beitesamlaget har en viktig funksjon som et koordinerende organ i næringa, og som høringsorgan i arealrelaterte plansaker i kommunen. Det er også et viktig samarbeidsorgan for kommune, fjellstyre, Statens naturoppsyn, Fylkesmannen og organisert beitebruk.

Hvert av de åtte beitelagene har sitt eget styre og hver av styrelederne sitter i styret for beitesamlaget. Det er opprettet en sekretærstilling og beitesamlaget har felles forsikring for medlemmene. De enkelte beitelag søker selv tilskuddsmidler, men sekretæren står til disposisjon for de som trenger det.

Beitelag med separate tiltaksdeler

Eksempel på denne modellen er *Øyer Beite- og Gjeterlag* som omfatter 61 medlemmer. Laget har delt inn beiteområdet i fire deler, der hver del har en ansatt gjeter. Disse fire områdene har hver sin tiltaksplan med tilhørende kartdel, noe som gir mulighet til å søke om tilskudd til lønnet tilsyn i hvert av de fire områdene. Delene er videre delt inn i sankelag.

Under seg har beitelagslederen en sauesjef og en fesjef som har ansvaret for henholdsvis småfe og storfe. Dette gjør at lederen får frigjort tid til administrasjon og mottar informasjon og spørsmål kanalisert via de to sjefene.

Laget kjøper inn saltsteiner til bruk på de 68 saltplassene i beiteområdet.

Laget har ansatt sekretær og lønninger går gjennom landbruketstjenesten.

Beitelag under avløserlag

Denne modellen gjennomføres i *Lom og Vågå*, der avløserlagene er registrerte som SA med eget organisasjonsnummer. Beitelagene blir registrert som kunder i avløserlaget med egen konto. Det blir skrevet kontrakt med hvert beitelag med føringer for ansvarsfordeling og drift. Gjeterne blir ansatt i avløserlaget gjennom en avtale mellom beitelag, avløserlag og gjeter. Gjeteren vil automatisk være yrkesskade-forsikret og få sin lønn gjennom avløserlaget. Lønnsutgiftene blir ført mot beitelaget sin konto i laget, og andre utgifter som f.eks. saltsteiner kan også føres gjennom laget. Avløserlaget dokumenterer utgifter og sender søknader om tilskudd. Ved årets slutt vil kontoen bli nullstilt og fordelt på medlemmene etter en fastsatt fordelingsnøkkel. Avløserlaget er momspiktig og brukerne vil få full momsrefusjon.

Avløserlaget har revisjonsplikt og beitelagene får kontoutskrift per medlem. Beitelagene som er med i avløserlaget har hvert sitt styre og egne vedtekter. Leder i hvert beitelag kan gå inn i styret til avløserlaget, eller være kontaktperson mot daglig leder i avløserlaget. Beitebrukerne er vanligvis kunder i avløserlaget fra før og derfor estimeres ingen medlemskontingent.

En annen variant av denne modellen kan være at et regnskapskontor tar samme rollen som avløserlagene.

Foto: Marthe Lang-Ree, Sidsel Røhnebæk, Menno Hoekstra, Ivar Ødegaard

Besøksadresse: Storgt. 170, Lillehammer
Postadresse: Postboks 987, 2626 Lillehammer
Telefon 61 26 60 00
Epost: postmottak@fmop.no

 Blogg: www.fylkesmannenoppland.wordpress.com

 Filmer: www.youtube.com/fylkesmannenoppland

 Twitter: <http://twitter.com/fylkesmannenopp>